List 32. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. julija 1879.

Obseg: Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) — Ne zna ne vsaka dekla molzti! — Oenolin, novo sredstvo za čiščenje in pripravljanje vina. — Letošnja letina v našem cesarstvu do srede meseca julija. — Jezikoslovne opazke. (Dalje.) — Književne novosti. — Mnogovrstne novice. — Popotne črtice. (Dal.) — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Kako vse drugači je pa taka leta, kedar sadje ne obrodí, kakor je to — na priliko — letos. Nobenega „Nemca“ ni v dolino, mali gospodar obhaja ves potrt svojo sadno drevje, mislé si: oh! kaj bode G. z menoj naredil? Obljubil sem mu, da mu plačam dolg „ob češnjah in marelcah“, zdaj pa je vse drevje prazno! — Kaj bode pa še le tisti mož z rdečo kapo, tista „sekatura“ ali kakor mu že pravijo, z manoj naredil? Davkov še nisem vseh plačal, na, sadja ni pa nič, da bi iz njega denar naredil? In lanskega prešiča pa tudi še nisem plačal, a zdaj bi imel druzega kupiti, pa s čem? E, Bog pomagaj! že vidim, da ne bode drugače, kakor da zaženem „sivko“ na sejm! — Tako tarna majhni posestnik kmetič. Večji posestnik ima še vina v kleti, a kaj pomaga, kupca ni, in da bi tudi bil, vino je še prepoceni, ni še za prodaj; delavce, posle, davke itd. vse je pa vendar plačati treba. Kaj mu je storiti? E saj bodem ob sv. Jakobu ali pa za Šmarne dni vino prodal, voli se bodo tudi poredili, in vsaj nekaj vinske letine bode vendar tudi letos; k G—u grem, da mi par sto forintov posodi, dasiravno vem, da bodem presneto slane obresti od njih plačati moral in vsega tega bi mi ne bilo treba storiti, ako bi Bog kaj sadja dal. — Tako tarna boljši veči posestnik. Krčmar sloní na durih, ter toži memogredočemu sosedu: Jernej, vidiš, kako je letos lepo mirno pri meni, lansko leto kako živo je bilo o tem času, v izbi, na vrtu, tù na dvorišči in povsod, no; več sem stočil v enem dnevu kakor letos celi božji teden, če ne skoraj o štirnajstih dneh. Vidiš no, Jernej, tako je le, kedar Bog sadja ne dá, pa upajmo, da bode k letu boljše. In cela vas je nekako čudno tiha, mirna, reklo bi se skoraj, da žalostna, kar se posebno ob nedeljah po krščanskem nauku prav dobro pozná. Vse pa za to, ker ni sadja, torej tudi ne cvenka.

In, glejte! kakor se godí po sadjerejskih srenjah v slabih sadnih letih, tako se godí v nesadjerejskih zeló vsako ljubo letó uže celó, ako trta le malo ali pa še celó skoro nič ne obrodí. Sleherni vipavski kmetovalec, se sme reči, prevzame z očetovim premoženjem tudi več ali manj dolgá, katerega se nadja, nekoliko s priženjeno doto, posebno pa z vinsko letino poplačati. A preteče eno leto, preteče drugo, tretje itd., dobre vinske letine pa le noče biti, tasta ali svaka pa tudi ne more za ženino doto tožiti, ker bi ga razdejal; vrhi tega pa še v preteku petih let turšica dvakrat slabo obrodí, tako da si jo mora po 6 do 8, če ne še več mesecev kupovati. Dolg postane tako od leta do leta za par sto forintov večji. Konečno pride tak posestnik — kakoršnih je v vsaki posebno nesadjerejski srenji velika velika večina — tako daleč, da v štacuni ali kjer si bodi živeža ali pa denarja na „puf“ več ne dobí, razen ako uže naprej vinsko letino — se ve da jako poceni — ne za kapital, ampak za obresti le ne prodá. No, in naj bode par let zaporedoma vinska letina tako slaba, da še za dolžne obresti več ne zadostuje, no potem — rêpi so se vé da pod takimi razmerami uže davno skora vsi ali pa res vsi iz hleva — potem ga zgrabi upnik za kapital in obresti, posestnik pa ravno tako svojega v ravno tako slabi ali pa še slabši koži živečega svaka, — in konec vsega tega je potem ta, da v nedeljo po maši „rihta“ naznaniti dá, da ta in ta dan bode temu in temu posestniku vse na javni dražbi prodano.

Nikakor ne morem tajiti, da bi se tako tudi po sadjerejskih srenjah ne godilo, a to morem iz lastne izkušnje trditi, da ne v tako veliki meri, kakor v nesadjerejskih, kajti ako je kmetovalec dolžan, vendar ima veliko veliko veče upanje, svoj dolg ali pa vsaj dolgá obresti poplačati, ker ni le edino na vinsko letino, ampak tudi na sadno navezan. Kako vse drugače je slišati, na primer, Slapenca, kedar se zadolží, in kedar se vpraša, kedaj da bode denar vrnil, ali pa turšico itd. plačal; — kako vse drugače Šent-Vidca ali pa Podražana. Slapenc odgovorí: E, bode Bog dal češnje, in plačal bodem ob češnjah, ali pa, če ne bode češenj, pa ob marelicah, hruškah, ringlotah itd., in pa vsaj bodem vendar tudi kaj vina pridelal, če Bog hoče. Št. Videc pa nima druge tolažbe, kakor: „plačal bodem ob bendimi.“

In neovrgljiva resnica je, da se nahaja v nesadjerejskih srenjah, pri primeroma veliko večjem posestvu veliko več uboštva, kakor pa v sadjerejskih, pri primeroma veliko manjšem arealu.

Sadjereja je resnično še dandanes za vipavske kmetovalce važen faktor, kajti to vendar ne more biti vse eno, ali se sliši: „Slapenci dobili so letos več kakor 8000 gold. za sadje“, ali pa: „Podražani in Šentvidci skupaj niso za vse sadje 1000 gold. skupili“, dasiravno je sam Šentvid skoro petkrat večja srenja memo Slapa.

Pa na vse zadnje je še vsa dandanašnja vipavska sadjereja, vsa sadna kupčija, proti temu,

kar bi lahko bila — prava ničla; kajti ne le da je, žalibog, še dosti srenj tako rekoč še prav brez vse sadjereje, kakor, na priliko, Podraga, Šentvid z vsemi podsrenjami, Lozice, Šturje, Vrabče itd., ampak še celó v takih srenjah, v katerih se uže dandanes primeroma dosti sadja prideluje, kakor v Vrhpolji, Budanjah, Slapu itd., pridelovalo bi se ga kaj lahko vsaj petkrat toliko in pa veliko finejšega.

(Dalje prihodnjič.)

Ne zna ne vsaka dekla molzti!

Mnogokrat se nahajajo bolna vimena pri kravah, posebno tako imanovani „volčič“ ali „sajevec“, in iščejo se vzroki teh bolezni vse drugod, kakor pri okornih deklah, katere molzti ne znajo. Večkrat so celó copernice krive volčiča na vimenu.

Naj razjasnimo to reč s tem, da pregledamo, kako je vime vstvarjeno. Vime je skupina žlezic, katere iz krvi mleko delajo in se zato „mlečne žlezice“ imenujejo. Te mlečne žlezice izlivajo narejeno mleko v majhne posodice, iz katerih potem po drobnih cevčicah v štiri sesce teče. Tam, kjer sesci v vime prestopijo, se otipa neki trd, kakor hrustančast obroček. Ti obročki gori pri sescih pa niso nič druzega, kakor miške (muskelni), ki zapirajo tok mleka iz vimena v sesce in prav te zapiralne miške so vzrok, da krava mleko, če hoče, pridržuje tako, da ga dekla izmolzti ne more.

To je treba pred vsem vedeti, kajti v gori navedenih obročkih je iskati mnogokrat vzroka prav hudih vimenskih bolezen in to na dvojni način.

1. Če nerodna in okorna kravarica pod tem obročkom polne sesce močno nategne in jih potem hitro izpustí, se nagloma v sescu napravi trda, podolgasto-okrogla oteklina, krava ne molze več, v vimenu nastane bolečina in iz tega mnogokrat huda bolezen vimenska. In zakaj to? Zato, ker zapiralni obroček je kravarica tako zelo doli potegnila, da se, ker je premalo elastičen, ne skrči gori v prejšnjo lego, ampak kot huda ovira v mlečni cevki ostane. Mleko po tem takem nad to bunko zastaja, mlečna žlezica oteče in vnetje nastopi z vsemi svojimi nasledki. To je ta dosihmal malo poznani vzrok mnogovrstnih vimenskih bolezni.

2. Če pa nasproti nevedna in okorna kravarica polne sesce prav visoko gori prime, potem tudi prav lahko obroček prehudo stisne in otisne; to pa zopet zapiralni obroček tako zdraži, da se vname in oteče. Iz vsega tega je tedaj razumljivo, zakaj pod rokami okornih kravaric lahko molzne krave postanejo težko molzne, in zakaj pametna kravarica iz težko molznih krav polagoma naredí lahko molzne.

Da se ne zgodi to, kar je bilo pod številko 1 rečeno, naj kravarica sesce pred molzo dobro omoči, jih rahlo gladi, da ohlapnejo zapiralne miške. Sploh naj se sesci hitro ne nategnejo, da potem prehitro nazaj ne skočijo. Če pa je po navedenem vzroku bolezen na vimenu nastala, takrat naj se ravná tako-le: Bolni sesec naj se z maslom dobro namaže in potem z volneno vrvico od spodej gori na okroglo močno oveže tikoma do tistega mesta, kjer sedí preveč nategnjeni obroček, kateri se potem nekoliko navzgor potisne. Sesec naj se tako ovezan nekoliko časa pri miru pusti, potem pazi nova oveže toliko bolj na vzgor, kolikor bolj se je med tem obroček nazaj pomaknil. Ta oveza naj ostane nekoliko dni na sescu; da pa vendar mleko tudi iz tako ovezanega sesca odtekati more, naj se va-nj rahlo vtakne koščena mlečna cevka. *)

*) Take mlečne cevke se menda dobijo tudi pri nožarji gosp. Hofmanu v Ljubljani. Vred.

Kako lahko se pod številko 2 popisane bolezni odvrnejo, se razvidi samo po sebi, če le dobre volje ne manjka se podučiti v tem, kako je vime vstvarjeno. Tudi tukaj je treba za odtok mleka skrbeti s pomočjo mlečnih cevk. Vneto vime naj se z mrzlo vodo umiva in kravi dajejo zdravila hladilna, med katerimi je solitar najbolji, če se ga kaka dva lota dá v škaf mrzle vode.

Po vsem tem je jasno, da ne zná vsaka dekla umno molzti in zakaj da v Švajci imajo raji, da možje krave molzejo. V tem tičí velik kapital gospodarja, katerega nevedna in okorna kravarica lahko vniči samo po nevednosti, da ne pozná, kako je vstvarjeno vime.

Oenolin, novo sredstvo za čiščenje in pripravljanje vina.

To čistilo, iznajdba necega gospoda R. G. Büstenbinderja je neki čudodelno sredstvo, da postane mlado vino takoj čisto, stalno in za izvožnjo sposobno. Kdor želí pobliže se seznaniti z oenolinom, kateri je sedaj še skrivnost, naj stopi v dogovor z grofom Henrikom Attemsom v Lechwaldu poleg Gradca. Tako beremo v zagrebškem „Gosp. listu“.

Letošnja letina v našem cesarstvu do srede meseca julija.

Po poročilih, ki so došla c. k. ministerstvu poljedelstva.

Na ogerskih planjavah, na Hrvatskem in v Slavoniji, v nižinah českih, moravskih, galiških in v Bukovini so pričeli rž žeti v druzem tednu meseca junija. Delo je oviral dež in je tudi na izid žetve neugodno vplival. V tem oziru je letina slabša, nego je bila leta 1877. in 1878. Koliko se je rží pridelalo, tega se zdaj ne more določiti; v obče se lahko reče, da v severnozapadnih deželah je letina srednja; tako tudi na Ogerskem. Rrž je lepa.

Pšenica se ni zadovoljivo obnesla na Primorskem in v Dalmaciji. V Istri je velik del pšenice prezgodno dozorel. Te dežele ne bodo dosti letos pridelale, ker so tudi malo pšenice nasejale. Na Ogerskem je pšenica srednje dobro izpadla. Zato je cena pšenici uže danes poskočila.

O ječmenu so dobri glasi s Českega in skoraj vseh planin tudi iz Tirolov, neugodni pa z Moravske, Šlezije, Gališke, s Krasa in Ogerske.

Oves se je povsodi dobro oponesel, tako se poroča tudi o sočivju.

Koruza dobro obeta, in je uže v cvetju na Dolenje-Avstrijskem in Ogerskem.

Ajda pomladna kaže na Dolenje-Avstrijskem in Gališkem dobro.

Lan se hvali posebno letos na Kranjskem in Koroškem. Na Štajarskem in drugod ne bo prida.

Krompir raste prav lepo, al na Gališkem je na več krajih pričel gnjiti.

Korenje in pesa povsodi v rasti zaostaje. Na Ogerskem so posebno gosenice dosti škode napravile.

Košnja še ni povsodi dovršena. Sena je veliko, a na mnozih krajih se je pri sušenji več ali manj oškodovalo.

Vino se navadno ali počasi razvija. Kakošno bode, to je odvisno od jesenskega vremena, ker se je razvijanje grozdja zakasnilo. Pridelek vina se letos tako-le more soditi: na Ogerskem in Hrvatskem je letina vinska

dobra; na Dolenje-Avstrijskem, Štajarskem in v Dalmaciji srednje dobra; drugod slaba.

Sadja letos ni nikjer veliko, samo na Zgorenje-avstrijskem je dosti češpelj.

Slovstvene stvari.

Jezikoslovne opažke.

Iz Rusije maja meseca. —η.

(Dalje.)

V št. 67. „Slov. Nar.“ gosp. M. piše: „Staroslovenski predlog v nikdar ni konsonant; Staroslovenci so ta predlog dosledno pisali vů in tako tudi izgovarjali.“

Od kod neki to gosp. M. tako dobro vé, da je v stanu brez razlogov in dokazov s tako določnostjo trditi, da „so Staroslovenci predlog v dosledno pisali in izgovarjali vů“? O grškem modrijanu Pitagoru pripovedujejo, da je dobro pomnil, da ob času trojanske vojske je on bil tisti Trojanec Evforb, katerega je Grk Menelaj pred Trojo ubil. Po tej nesreči se je preselila Evforbova duša, kakor je Pitagor dobro pomnil, iz ubitega človeškega trupla v bob; ko je bob koza pojela, je bežala njegova duša v zajca; ko je pa zajca pojela lisica, se je njegova duša dolgo preseljevala v razne druge živali in zelišča. Še le čez 700 let se je Evforbovi duši posrečilo zopet zleteti v človeško telo, in to je bil Pitagor, ki je vso sedemstoletno zgodovino Evforbove duše dobro pomnil. Ko so pa Krotonci modrijani Pitagora ubili, je on postal, po dvakrat sedemstoletnem preseljevanji iz trav v živali in iz živali v trave, zopet človek, najbrže djačók, ali morda celó djakon, o času sv. Cirila in Metodija, kateremu je prepisaval staroslovenske rokopisne prevode; a zdaj je ta djakon — gosp. M. Zato g. M. tako dobro pomni in natanko vé, da „Staroslovenci so predlog v dosledno pisali in izgovarjali vů“, to je, prav v taki obliki, kakoršne je zdaj gosp. M. treba.

Mi drugi grešni ljudje pa, ki nismo nikdar bili Pitagori, zajci in bobi, ničesa dobro ne vemo, ampak celó o takih „važnih“ stvaréh, kakoršen je predlog v, sodimo tako, kakor človeški um sploh po nekaterih priznakih bolj ali manj verjetno soditi more. Tako na priliko strokovnjak, s kakoršnim bi se vsak narod ponašal, dr. Miklosich „Vergl. lautl.“ str. 71—72. objasnivši, zakaj je treba v staroslovenščini črke ъ in ь za polglase šteti, nadaljuje tako: „diese aussprache verlor sich allmälig, natürlich zuerst im auslande und in leichter aussprechbaren consonantenverbindungen; die zeit, wann dies geschehen ist, lässt sich nicht bestimmen, gewiss ist jedoch, dass zur zeit, als der suprasler codex geschrieben ward — in bestimmten fällen — der dem ь eigenthümliche laut sich schon verloren hatte, ein grund für die ansicht, dass zur zeit der entstehung des erwähnten denkmals ъ am schlusse der wörter bereits stumm war, dürfte sich aus folgender betrachtung ergeben. (Razloge na imenovanih straneh naj si gosp. M. sam prečita). Na podlagi razlogov dr. Miklosich sklepa tako: „so folgern wir, dass das schliessende ъ stumm war“. O starosti imenovanega kodeksa pa v predgovoru h kodeksu 1851. l. str. IV. dr. Miklosich govori tako: „Quod ad aetatem codicis nostri attinet, harum rerum peritos confidimus nobis astipulaturos esse, contendentibus, hunc librum, omnium palaeoslovenicorum in patria linguae slovenicae literis cyrillicis scriptorum longe antiquissimum, adjudicandum esse seculo undecimo.“ Dalje izlaga dr. Miklosich razloge v potrditev svojega mnenja.

Tedaj po besedah učenega jezikoslovca, ki svoje mnenje z razlogi in dovodi podpira, v 11. veku, ko je svet zagledala najstarša cirilska staroslovenska knjiga, ъ na koncu besedí se uže ni več izgovarjal, bil je nem predlog vъ uže ni bil več zlog, ampak bil je to, kar je zdaj v ruščini in v slovenščini, goli konsonant.

Ali morda se sklicuje gosp. M. na frižinske kodekse? Prav tako; poglejmo, koliko vů je v njih. Frižinski kodeksi so najstarši iz vseh staroslovenskih pismenih spominkov in napisani so z latinico, a lastnosti njihove gledé našega vprašanja so take: 1) Nobena beseda, ki se v supraseljskem kodeksu v pisanji končuje z ъ, a pri izgovarjanji po mnenji dr. Miklosicha z navadnim (trdim) konsonantom, nima v frižinskih kodeksih nikakega vokala na koncu. Oba pisavca frižinskih kodeksov sta naredila proti temu pravilu tri ali štiri pogreške, napisavši enkrat ali dvakrat, ki v pomenu predloga k in dvakrat ze v pomenu predloga s. Dr. Miklosich „Lautl.“ str. 236. govorí: „In den freisinger denkmälern werden ъ und ь im auslaute stets vernachläsigt“. Kaj se to pravi: ъ wird im auslaute stets vernachläsigt? Če so razlogi dr. Miklosicha dovolj tehtni, da smemo na njihovi podlagi sklepati, da je v supraseljskem kodeksu ъ na koncu besedí nem, tem bolj razumljive so njegove besede gledé frižinskih kodeksov: na koncu takih besedí niso pisali nikakega vokala zato, ker se pri izgovarjanji besedí nikak vokal slišal ni; ko bi se bil izgovarjal kak vokal, bi ga ne bila oba pisavca tako dosledno „stets“ opuščala v vseh treh kodeksih. 2) V frižinskih kodeksih ni velikega razločka med črkama u in v, kakor teh dveh črk pisatelji tistih časov tudi v drugih jezikih niso razločevali. Pisavec frižinske izpovedi piše ztvoril in ztuoril, zvetei marii in zuetei marii, vzem zlodeiem in uzem praudnim, liubo in tuoriv (= tvorju); ali vendar je treba opomniti, da on velikokrat piše u namestu v, prav redko pa v na mestu u. 3) Pisavec frižinske izpovedi je zapisal predlog v dvakrat s črko u: ulsi (= v lži) in u nepraudnei rote (= v krivi prisegi); sicer ga je pa dosledno pisal s črko v: v uzmazi (v tatvini), v zinistue (v nečistosti), v poglagolani (v besedah), vzel, vmoku (= v muko), v uuek (v vek). 4) Je naš predlog v frižinski izpovedi zlog vů, ali je kaj drugega? Kar je napisano s posamezno črko, naj bo z u ali z v, to očividno ni vů, ko bi se bil predlog v izgovarjal vů, bi ga bil pisavec frižinske izpovedi gotovo pisal ali vu ali pa uu, zakaj s takimi zlogi on ni skop, kakor je vidno iz primerov njegove pisave: vuolu = volu, vueru = veru, vuezelie = vezelie (veselje), milostivui = milostivi, vuez = vez, izpovued = izpoved, iz uueka = iz veka itd. — ali predloga vu — ni ga, niti enega vu ni. 5) Je naš predlog v frižinski izpovedi vokal u ali je konsonant v? V frižinski izpovedi, kakor smo videli v 2. točki, je črka u vokal in konsonant v enaki meri; a črka v je navadno konsonant, včasi pa vendar — dasiravno prav redko — tudi vokal. Predlog v, kakor smo videli v 3. točki, je samo dvakrat napisan s črko u, sicer dosledno s črko v; tedaj bolj verjetno je, da je predlog v konsonant, kakor da je vokal; vendar poslednjega, določnega odgovora nam črka v ne daje — al poslednji, določen odgovor nam daje supraseljski kodeks. Ko bi bil naš predlog vokal, bi ga bil pisavec supraseljskega kodeksa pisal s črko: oy, to je u; a on ga je dosledno pisal: въ, to je v z nemim jerom.

Tedaj supraseljski vъ in frižinski v se vzajemno objasnujeta, pričata drug za drugega. Supraseljski pravi Frižinčanu: „ej, brate, ti nisi vokal, za to sem ti jaz porok“! a Frižinčan odgovarja Supraseljskemu:

„tudi ti, brate, nisi zlog, porok sem ti jaz — midva oba sva uže sivoglava konsonanta!“ Oba pa unisono kričita na vů: „ti kojon, ti, malopridni, komaj te je v svoji kabinetni slovničariji spočela fantazija gosp. M., pa se uže hočeš vtepsti v naše častitljive stare knjige! poberi se, od koder si prišel!“

Učeni ruski jezikoslovci so popolnem soglasni z mnenjem dr. Miklosicha. Oni učé, da, kjer v staroslovenščini polglasna črka stojí za elom ali erom, tam se ona izgovarja pred elom ali erom; tedaj polglasa sta prav za prav l in r, a za njima stoječi ъ ali ь je uže goli znak trdega ali mehkega izgovarjanja polglasnih konsonantov l in r. Drugače tudi ni razumljivo, zakaj so Staroslovenci v takih slučajih ъ in ь pisali za elom in erom, ne pa pred njima. Kadar pa ъ in ь stojita med drugimi konsonanti, tedaj se izgovarjata kakor polglasa na tistem mestu, na katerem stojita. Da sta znaka ъ in ь uže v tistem času, kateremu se pripisujejo najstarše staroslovenske knjige, opravljala na konci besedí tako službo, kakoršno opravljata zdaj v ruščini, o tem so učeni ruski jezikoslovci tako prepričani, da o tem vprašanji večidel prosto molčé ter staroslovenščino v tej zadevi tako čitajo, kakor ruščino. Glej o tem „etimologijo“ Beljavskega str. 5. §. 3. opomba 2. Znaka ъ na konci staroslovenskih besedí ne izgovarja niti Buslajev, kateri najbolj povdarja njegov polglasni pomen v staroslovenščini.

Menim, da razlogi imenovanih učenih jezikoslovcev so dovolj tehtni in verjetni, in da nimamo nikakega razumnega povoda, jih zametavati ter odobravati goloslovno trditev gospoda M., trditev brez razlogov in dokazov. — Gosp. M. je vzel, kakor svoj ruski, tako tudi svoj staroslovenski predlog vŭ izpod pazduhe, kakor jemlje modri robec, kader se hoče za nos prijeti.

(Dalje prihodnjič.)

Književne novosti.

* *Izvješće o stenografskih tečajih na kralj. velikoj gimnaziji zagrebačkoj obdržavanih u petgodištu 1874/5 do 1878/9.* Priobćio Anton Bezenšek, gimnazijalni učitelj stenografije, urednik „Jugosl. stenografa“ in komorni stenograf.

Na čêlu tej knjižici nahajamo zgodovinske črtice o stenografiji, ki nam kažejo, da res ni prav nič novega na svetu, kajti brzopisje, se ve da v drugačnih oblikah, sega v starodavne čase Rimljanov nazaj; trdi se, da je Tiro, rojen 102. leta pred Kristusom, izumil rimski brzopis. Tedaj pred 2000 leti so uže čutili potrebo, besede govornika nagloma devati na papir. Zato se pripoveduje, da je uže Ciceron spretne pisarje učil brzopis. Dandanes veljá Gabelsbergova brzopisna sistema za najboljo med vsemi druzimi. Stenografije potreba spoznavala se je čedalje bolj, tako, da res smemo z g. Bezenšekom reči, da je ogromno razširjena med izobraženim svetom vseh naprednih narodov. Dandanes, ko je državnih in deželnih zborov povsod, kamor pogledaš, — ko je shodov učenjakov, shodov društev povsod, katerih obravnave želí svet od besede do besede zvedeti, so živo potrebni tudi taki ljudjé, ki so zmožni na papir devati besede tako hitro, kakor jih govornik govorí. Obžalovanju, ki ga gosp. pisatelj izreka o premalo razširjeni in cenjeni stenografiji na Hrvatskem, dodajamo mi svoje, da isto taka je na Slovenskem, zato bilo bi silno potrebno, da bi dijaki srednjih naših šol stenografije se bolj učili ko dozdaj. Marsikdo bi si mogel dober kos kruha prislužiti, ko bi znal stenografovati, memo tega, da zna dobro „turnati“. Stenografija je višja in koristneja gimnastika „uma in dlana“ nego so saltomortali turnarjev. — Zgodovinskim tem črticam dodaja cenjeni pisatelj poročilo o vspehu svojega učiteljstva na zagrebški gimnaziji, ki nam kaže, da se ondašnja mladina čedalje bolj unema za lepo to umetnost — leta 1874/5 je stenografije se učilo 32 gimnazijstov, leta 1878/9 pa uže 65, v 5 letih skupaj 236 — ter za to posebno hvalo izrekuje gimnaz. ravnatelju g. Bradaški in onim profesorjem, ki so dijake opozorovali na korist učenja stenografskega. — Med stenografičnimi knjigami, ki jih je izdal marljivi naš rojak poleg časnika „Stenograf“, priporočamo slovenski naši mladini v prvo berilo njegov „Nauk o stenografiji, priredjen za hrvatski in slovenski jezik“ (cena 1 gold.), s toplo željo, da bi se bilo tem vrsticam posrečilo, za življenje toliko koristni stenografiji pridobiti mnogo učencev!

---

* Ne slovenska, ampak nemška knjiga je, o kateri hočemo tukaj govoriti, al na čast slovenski naši domovini in gorenjskim našim korenjakom je pisana, zato zasluži omenjena biti v našem listu, in to je:

„*Veldes, als Mittel- und Ausgangspunkt in die nähere und weitere Umgebung für Badebesucher und Touristen. Von P. v. Radics.* Laibach. Verlag von J. Mallner, Hotelbesitzer im Bad Veldes 1879.“

S to knjižico, ki nam popisuje najlepši kraj kranjski — Bled s svojo bližnjo in daljo okolico — katerega Prešern po pravici imenuje „podobo raja“, je marljivi pisatelj pl. Radics vstregel stoternim gostom, ki od blizo in daleč vsako leto obiskujejo naš Bled, pa niso dosihmal imeli kažipota v rokah, ki bi jih bil spremljal o potovanji in bi jim razkladal prirodopisne in druge znamenitosti teh okrajin in podajal zgodovinske in arheologične črtice. Zdaj imajo na 9 pôlah vse to v tej knjižici, ki ni navaden suhoparen „Führer“, ampak popis je poln življenja o krajih, ki jih radovedni popotnik obhodi. Poglejmo jo po tem občnem uvodu malo bolj na drobno, da vidimo, kaj obsega. — Začenja se knjižica z zgodovinskimi črticami našega Gorenjskega. Za njimi sledí popis Bleškega jezera, središča tukajšnje naravne lepote, in vsega, kar je okoli njega in se ž njim stika. Potem se kažejo gostom vsi zanimivi kraji, pripravni za peš-izlete bližnje in oddaljene (na vse gorenjske planine), pa tudi taki, kamor je, kakor v Polič, Savo, Radoljico itd. vozá treba. Na poti k bohinjskemu jezeru tudi ni prezrl naših 10 sirarij, ki uže daleč po svetu pošiljajo dobri „bohinjski sir“. Konečno je popisana pot na našega velikana — Triglava. — V dokladi se nahaja tarifa vožnine na vozovih in čolnih. Kakor slišimo, je gosp. pl. Radics, predno se je vsedel k spisu te knjižice, z gosp. Mallnerjem sam obhodil in obvozil mnogo krajev, ki nam jih v popisu živo pred oči stavlja. Priporočaje knjigo, ki se neki le pri založniku g. Mallnerju v Bledu po 1 gold. dobiva, vsacemu, kogar zanimajo krasni naši gorenjski kraji in ki ume jezik nemški, izrekamo le željo, naj bi enako knjigo kmalu dobili tudi v slovenskem jeziku za naše ljudí in druge Slovane, ki pridejo v Bled in bi jo raji čitali v slovenskem jeziku kakor v nemškem.

Mnogovrstne novice.

* *V plajščih so letos o sv. Jakobu* kmetje kosili rž v okolici Würzburga na Nemškem. Okoli Proselsheima, Seligenstadta, Vogelsburga itd. pa so tudi v plajščih orali kmetje svoje njive o tem času. — Tako vreme vsake baže imamo letos poleti!

* *Graška vagonska fabrika* je lani delničarjem pravila, da je vse $3^1/_2$ milijona vredno. Sedaj je napravila krido in fabrika se je prodala za $^1/_2$ milijona, tedaj so

delničarji zgubili 3 milijone goldinarjev, tudi posojilo 900.000 gold. iz državne blagajnice, ki so ga sedanji liberalni ministri dovolili, bo menda vse zgubljeno. Ali nihče izmed liberalcev se tukaj ne gane, nihče ne toži, liberalni listi molčijo, kakor da bi nič ne bilo. To je zopet kos liberalnega gospodarstva!

* Nadvojvoda Albreht je potoval na Koroškem po Ziljski dolini in ogledoval italijansko mejo ob Pontebi, kamor je 28. jul. pridrdral prvi italjanski železniški vlak.

* *Nova železnica iz Koroške na Italijansko* je uže odprta.

* *Na Tirolskem* merijo novo železniško pot iz Insbruka po Arlicoplanini do švicarske meje. Te železnice smo jako potrebni, da se tako izognemo Bismarkovi Nemčiji in stopimo v najbližnjo zvezo s Švico in Francosko, kamor sedaj čez Nemčijo ali Italijo svoje pridelke na prodaj pošiljamo.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje.)

Zdaj smo torej na Selih pod Šumberkom. Ker sem tu dva dni, oba binkoštna praznika, ostal pod gostoljubno streho svojega drazega prijatelja gospoda župnika, naj ta meni novi in tudi bralcem „Novic“ gotovo malo znani kraj nekoliko natančneje obrisam, kolikor sem si ga mogel v tem kratkem času ogledati.

Cerkvica je majhna, posebno v zadnjem delu, ki glasno upije po popravi; sprednji del je obširneji in nov, sezidal ga je prejšnji župnik z velikim trudom, dovršiti vsega dela pa ni mogel, in to nekaj zavoljo ubožnosti, nekaj pa tudi zavoljo malomarnosti faranov ne. Tudi sedanji gospod župnik ne more naprej, čeravno je pripravljenega nekaj denarja in lesa, ki pa zdaj na solncu in dežji ležeč gotovo boljši ne postaja. Tako je ves trud njegov zavoljo neugodnih razmer zastonj. Fara tudi učitelja in orglarja nima; oba namestuje gospod župnik sam. In njegov trud ima res tudi lep sad, to sem skusil pri maši, ko sem slišal iz mladih grl lepo ubrano petje. Pevke uči pri fisharmoniki, katero si je na svoje stroške naročil. Popoldne, ker se je vreme kislo držalo in nisva mogla daleč od doma, sva šla najprej ogledat šolo. Ta je majhno, pa primerno novo poslopje tik cerkve, in v nji je vse lepo vredjeno in čedno. Učitelj je gospod župnik sam. Pred šolo pa je nekaj, kar je v tem suhem kraji, kjer ni ne vode ne studenca, res neprecenljiva dobrota, in to je vodnjak, narejen popolno po pravilih tacih naprav, v katere se nabira voda iz streh; je namreč sezidan, s cementom ometan, voda s strehe cerkvene in šolske pridevá-nj po trojnem cedilniku, je lepo čista, tudi dosti hladna pa okusna. Je še par vodnjakov v vasici, brez take naprave, a voda je rujava, motna in slabega okusa. Gori popisani vodnjak je napravil tudi gospod župnik sam z malo državno pomočjo, katero je dobil od naše kmetijske družbe, drugače pa čisto na svoje stroške, kajti malo upanja ima, da bi mu jih farani kedaj povrnili. To je zopet dokaz, kako duhovni — „ljudstvo ščujejo, zapeljujejo in molzejo“! Sem, sem naj pride ljubljanska „Tagblattova“ grdoba, da svoj garjevi nos vtakne v šolo in vodnjak!

Vasica je majhna, iz hiš gleda povsod uboštvo, a tudi zanikernost, ki je tudi nekoliko siromaštva kriva. Zemlja okoli je deloma pač zeló kamenita, a vendar tù in tam plodna, le o pridnosti je malo sledú. Sadno drevje je strašno zanemarjeno, kaže povsod suha rebra in upije po ogniji, da bi naredilo drugemu, mlajšemu in žlahnejšemu prostor. Na njivah nisem videl lepega žita, tudi vinogradi niso imeli vesele podobe, to pa morda zato ne, ker dajo vino, ki je pač zdravo in pitno, a nima nobene cene, ker je preveč „kisovec“. Tudi ne vem, ali tukaj za trto ni še premraz. Najbolje bi se po mojih mislih tu obnašali travniki, al tudi na teh sem videl tako zanikerno travo, da bi je skrben kmet in živinorejec ne trpel, ampak nasejal bi boljšega semena. Gosp. župnik mi je pravil, da je k vsemu temu ljudí uže nagovarjal, a dosihmal je vse bilo bob v steno. Eno je pa vendar razveselilo moje oko pri tem sprehodu: obilno perje po sadnem drevji — kolikor namreč ni suhega; o tem mi je gospod župnik povedal, da to prihaja od tod, ker je otroke marljivo podučeval, da tičev ne preganjajo. In res je v vsaki goščavi glasila se kaka tica in zato tudi nikjer ni bilo videti gosenic, čeravno ljudjé dreves ne trebijo. — Naj bi omenil še na pokopališči lep Kristusov kip, ki ljubljanskemu mojstru Zajcu veliko čast dela.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

V Gorici 3. avg. — Naša „Sloga“ je res sloga. Dne 24. julija (v občnem zboru) je šlo vse — wie geschmolzen: jagnje je mirno sedelo zraven risa. Jez sem bil dober prerok, ko sem trdil, da so se agitacijski valovi ulegli. Novega predsednika in nov odbor ima „Sloga“; v tem odboru so nekateri stari in nekateri novi udje in predsednik dr. Tonkli. List „Soča“ je zagotovljen; dež pada na pravične in krivične, solnce vstaja za Mrzavcem in zahaja za Kalvarijo, in tako je vse spet v pravem kolovozu na Goriškem. Čudno se mi zdi samo to, da, kedar jez trdim, da je vse prav, in da, če se ta pa ta kuja, je to nepomenljivo — že kedo vstane trdeč, da sem njega — da prav njega — napadel!! V „Slov. Narodu“ od 30. julija se namreč nekedo spotika nad tem, da sem rekel, da se znabiti le „kak Tone, Janko ali Mihajlko — kak agitator“ — po volitvi od 30. junija t. l. kuja itd. Te moje besede so veliko nedolžniše, ko neznani mi gospod dopisnik meni. Navedel sem na primer navlašč taka imena, katera niso prava imena meni znanih agitatorjev. Imena so izmišljena in imajo le tisti pomen, kakor latinska imena, ki se navadno za zgled navajajo: Cajus in Titius, Sempronius in Simplicius. Da sem pa pisal „Tone, Janko itd.“, v tem je nekak dovtip, ki pa nima nič opraviti z volitvijo in dotično agitacijo, ampak nekam drugam meri, pa ne na osebnosti. Ali to bom o drugi priliki razlagal; za zdaj naj povem le toliko, da „Narodovega“ dopisnika že zato nisem razžaliti hotel in mogel, ker ga ne poznam, tedaj tudi ne vem, je li bil on agitator ali ne, in ker tudi sploh zaslug njegovih za slovenstvo ne poznam in tedaj tudi vedeti ne morem, s čem, kedaj in kako on na narodni gorkomer na Goriškem upliva. In da tega ne vem, ne bode mi zameril; saj človek, ki za pečjó sedí, ne more vedeti, kaj se po širokem svetu godí. S tem pojasnilom bodi tedaj sloga zapečatena. — Naše mestno posojilo je vse oddano, nekaj „al pari“, nekaj še čez „pari“. — Obe srednji šoli in obe državni ljudski šoli ste leto končali. Gimnazij je imel konec leta 311 učencev, Italijanov 129, Slovencev 144, Nemcev (pravih in umetnih) 38. — Izmed 16 maturantov je opravilo preskušnjo dobro 12, odlično 2, padel 1 za eno leto, 1 za 2 meseca. Z gimnazijem združena pripravljavnica je štela 51 slovenskih učencev. Na viši realki je 6 sedmošolcev opravilo zrelostno preskušnjo; od teh je 1 odličnik, 4 zreli, 1

zavrnen za 1 leto. Vseh dijakov skup (s pripravljavnico vred) je imela realka 263. Po narodnosti je Italijanov 185, Slovencev 34, Nemcev 44. — Italijanska pripravljavnica z realko združena je imela v 2 oddelkih 86 učencev. — Na ženskem izobraževališči so imele maturitatno preskušnjo najpoprej Slovenke, katerih je 12. Italijanke bodo brž ko ne še celi ta teden izpraševali. — Dne 26. julija so bili izpuščeni iz preiskovalnega zapora 4 tukajšnji politiški vjetniki (med njimi tudi „Isonzo“-v urednik gosp. Jurettig). Prišlo je dotično povelje z Dunaja. — Pisal sem uže večkrat, da Gorica je v marsičem podobna kakemu glavnemu mestu. Lejte nov dokaz. V enem tednu dvoje jako interesantnih samomorov. Na sv. Ane dan zjutraj se je z revolverjem dvakrat v srčno stran ustrelil (v tem listu že pohvaljeni) umetnik na gosli g. T.....i iz znanih ali neznanih vzrokov — kakor hočemo. Umetnost in telesna lepota ste včasih nevarni zanjki človeku. Taka je bila s T—iom. Sicer pa T. še živí in želí živeti in se je koj po nesreči z Bogom spravil. Nekaj celó nenavadnega pa sta naredila 30. jul. brata Alojzij in Franc Bregant, sloveča urarja — stara firma — v Gorici na Travniku. Spravivši v štacuni vse v red gresta — kakor se zdi — na železnični Sočki most in z zvezanima rokama skočita v Sočo. Našli so trupla pri Gradišči. Bila sta ta dva brata vedno skup, kakor Eisele in Beisele. Kar ju je pa v Sočo gnalo, ni bila le bratovska ljubezen, ampak — dolgovi, in to je čista proza. Nesrečnikov trupla so pripeljali na tukajšnje pokopališče, kjer jima je „ginnastica“ *) — katere ustanovnika sta Breganta bila — napravila nekak „civilni pogreb“. Factotum v tej zadevi je bil znani factotum našega municipija. Pa ne, da bi bil on ukazal zvoniti pokopališčni zvon?!! Svobodna cerkev v svobodnem mestu! — tako lahko pojemo v Gorici. — Dne 28. jul. je imel glavni odbor naše kmetijske družbe občen zbor, katerega se je udeležilo 16 odbornikov. Pred meseci sem povedal „Novicam“, da se je centralni odbor posvetoval, kaj bi bilo kmetijski družbi gledé na kmetijsko šolo storiti, potem ko je deželni zbor lansko jesen šolo na dvoje razcepil tako, da ima biti slovenski oddelek sam za se pod posebnim voditeljstvom. Spušča se pa km. družba v take razprave zato, ker je ona prepustila deželni šoli (oziroma deželnemu zboru) svoja polja za poskušnje, in ker je kuratorij (to je, oskrbovalni odbor), ki šolo nadzoruje, sestavljen bil iz udov kmetijske družbe in enega deželn. odbornika. Merodajnim Lahom v kmetijski družbi novi šolski dualizem ni po volji; zato bi menda radi svoja posestva šoli (oziroma — deželi) vzeli. Odsek, kateremu je bilo pred meseci naročeno, da naj preišče in presodi razmere med kmetijsko družbo in deželnim zastopom ali kmetijsko šolo, podal je 28. jul. svoje dolgo poročilo, ki ga je sestavil neavstrijski Lah conte Mantica iz Vidma. Nakopičenih je v tem poročilu vse polno tožeb in pritožeb zoper deželni zbor in odbor, zoper voditeljstvo slovenskega oddelka kmetijske šole, zoper kmetijske družbe predsednika g. grofa Coronini-a in druge. Jedro obširnega poročila pa je to-le: a) Sklep deželn. zbora od 5. okt. 1878., s katerim je kmetijsko šolo preustrojil, ne vjema se z interessi in pravicami kmetijske družbe; b) ker je deželni zbor tudi kuratôrij v tem zmislu prenaredil, da ima deželni odbor zdaj dva uda v njem, ne kaže družbi, da bi se kuratôrija še dalje udeležila. (O družbinem posestvu poročilo menda molči). — Razloge omenjenega poročila so pobijali in tožbe zavračali: predsednik, gosp. Gasser, kot poslanec deželnega odbora, in sosebno dr. Tonkli, — toda vse zastonj: odsekovi nasveti so sprejeti. Brž po seji, katera je trajala čez 3 ure časa, odpovedal se je grof Coronini predsedništvu in sta tudi 2 odbornika iz centralnega odbora izstopila. Radovedni smo, kak konec bode imela ta kriza. *) — H koncu še nekaj druzega, kar je naši nadškofiji in deželi na čast. Mladi naš doktor bogoslovja g. Ant. Gregorčič (s Tominskega) je dobil v znamenje posebne odlike eden tistih stipendijev, ki so bili ustanovljeni o času, ko je imelo dunajsko vseučilišče svoj poslednji jubilej, v ta namen, da obhodi stipendist odkazana mu vnanja vseučilišča. Naš vrli dr. Gregorčič pojde v Monakovo in Vircburg. Naloga mu je v posebni, natančni instrukciji odkazana. Kar je sosebno častno za dr. Gregorčiča, je pa to, da so mu dveletni stipendijski znesek (dvakrat 600 gold.) nakazali. (Dr. Gregorčič je že nekaj mesecev v Gorici — kot začasni kaplan pri sv. Ignaciji. Ob enem je tudi bogoslovcem nekaj predaval.)

Iz Notranjske Bistrice 1. avg. B. (*Dr. Kraus. Cesarjev dar. Zeló star zvon v Tominjah. Letina.*) Novica o roparskem napadu na dr. Krausa in o njegovi smrti je tudi posebno pri nas živo sočutje obudila. Bil je namreč rajnki nekaj mesecev namestni sodnik ter si je v tem kratkem času kot marljiv in v obče ljudstvu prijazen uradnik splošno spoštovanje pridobil. Le nekaterim, katerim je on zavoljo njih presebičnega, ne po vse poštenega obnašanja ovire stavil, ter jim na pete stopal, ni bil priljubljen. S tem pa nikakor nočemo rajncega o narodnem obziru zagovarjati, če je res, da je iz narodnega Pavla postal Savel. **) Namen teh vrstic zato ni, opirati narodno-politični značaj dr. Krausa, le kazati hočejo njega hvalevredno stran in sklepati s starodavnim izrekom: „de mortuis nil nisi bene“. Enakih misli v tej zadevi je mnogo tukajšnjih domorodcev. — Presvitli cesar so milostljivo darovali za zidanje zvonika in napravo novih zvonov v Tominjah — podružnici trnovske fare — 100 gold. iz svoje lastne blagajne. In tako bo imela v kratkem mala in uboga vas ono, česar veča in bolj premožna Bistrica še vedno pogreša. Starinsko-znamenit je sedanji zeló poškodovani zvon one podružnice, kajti letna številka na njem kaže, da je star 460 let. Kolikokrat je pač starec v pol tisučletju zapel; koliko ljudém je zapel k večnemu počitku, koliko bi nam vedel povedati, da more govoriti! Malo je menda na Kranjskem starejših zvonov in res škoda bi ga bilo zvonarju dati, da ga prelije. Zaslužil bi starec kotiček v kakem muzeju. — Letina bo letos pri nas sploh prav slaba: sadja nič, vina malo, slaba žetev. Pozni pridelek nam pa silna suša, katera je jela pritiskati, žuga pokončati. Po takem nadloge kmetijstvu čedalje huje!

Iz Bleda 3. avgusta. — Naš Bled je zdaj ves poln tujih gostov, zastopani so skor vsi narodi božjega svetá, največ pa je Dunajčanov med njimi. Vsem se na obrazu bere, da so veseli našega lepega kraja, le to jim

*) To je telovadsko društvo, katero samo sebe imenuje „la simpatica società“. Hudobni ljudje menijo, da diši enomalo po irredentarstvu. Pis.

*) Veselega gotovo ne, vsaj je preočitno, da ljutost lahonska dela na to, da spodrinejo obstanek slovenskega oddelka kmetijske šole, kateremu zaslužni vodja je prof. Povše. Tako Slovenci nikjer nimamo mirú, preganjanje je osoda naša! Vred.

**) Žalibog, da res nekdaj iskreni in pri volitvah za narodno stran neutrudljivi dr. Kraus je uže zadnja leta, posebno pa v Škofji Loki bil pri volitvah glavni agitator nam nasprotne stranke in na vse kriplje delal zoper volitev našega kandidata dr. Poklukarja. Vred.

ni prav po všeči, da od 10. ure dopoldne do 6. ure popoldne morajo tičati domá, ker o veliki vročini, katero sedaj imamo, zavoljo malo sence ne morejo pod milo nebó. S cesto okoli jezera se je Bled zeló olepšal, al — dreves, dreves, ki bi senco delali, še je nujno potrebno. Tudi gosp. Rikli, znani hidropat, je zopet tukaj, in zdravlja bolnike z mrzlo vodo, vročim solncem in gorenjskim čistim zrakom. Če tudi od leta do leta zahaja več tujcev sem in posebno nemcev, ki lepe denarce tukaj puščajo in jih imamo zato radi, se Vam ni treba bati, da bi naši gorenjski korenjaki in vrle naše Gorenjke nemškutariti začeli. Ne, ne, pravi Gorenjec ostane verni sin matere Slave; njega ne presukne nobena tuja sapa, — to je sijajno kazal pri vseh volitvah. Naj Vam še to naznanim, da smo ravnokar tù dobili novo knjigo gosp. pl. Radicsa, ki na drobno popisuje naš Bled z bližnjimi in daljimi kraji. Kakor slišim, jo močno hvalijo vsi, ki so se jo kupili pri g. Malnarju.

Iz Kranja 3. avgusta. — Ker je na Gorenjskem še malo mlatilnic in druzega novejšega kmetijskega orodja razširjenega, je g. Pour sklenil, tù zalogo praktičnih kmetijskih mašin, pa tudi različnih semen napraviti. Znana poštena fabrika „Umrath & Comp.“ v Pragi mu je prodajo svojih mlatilnic, škoporeznic itd. za gorenjsko stran za prodaj v komisijon izročila. Gorenjski gospodarji imajo po takem priliko, v bližnici dobiti dobro kmetijsko orodje pa tudi mnogovrstna nova semena, ki so drugej od kmetovalcev potrjena.

Z Vrknike 5. avg. (*Javna zahvala.*) Dopis sl. ministerstva, po katerem se zopet dovoljuje, da se smejo pridni in lepovedni učenci koncem šolskega leta ali pa o druzih prilikah obdarovati s primernimi knjigami, razveselil je srčno gotovo vsacega prijatelja šolske mladine. Tudi pri nas pozdravili smo ta ministerski razglas z velikim zadovoljstvom. In kdo bi tudi ne privoščil pridnim otrokom nedolžnega veselja! Našel se je tù pa uže tudi blag dobrotnik, ki je tukajšni šolski mladini omislil prelepe premije. Naš prečastiti in občespoštovani ter za šolo vneti c. k. okrajni sodnik gosp. Karol Pleško, podaril je namreč šoli v ta namen 21 lepo vezanih, pozlačenih in z letno štev. 1879 kinčanih knjižic raznega zapopadka. Koliko veselja pridnim šolarjem! Želeli bi bili, da bi bil blagi gospod tudi sam mogel biti priča nedolžnemu veselju, ki ga je s tem blagodušnim činom napravil naši nadepolni šol. mladini. Podpisani krajni šolski svèt pa si šteje v svojo dolžnost, da izreka blagemu gospodu za ta lep dar javno zahvalo z dostavkom: Bog plačaj!

Krajni šolski svèt 29. jul. 1879.

Ig. A. Jelovšek, prvomestnik.

Iz Ljubljane. (*Iz odborove seje družbe kmetijske 3. dne t. m.*), kateri je predsedoval baron Wurzbach, je „Novicam“ došlo sledeče poročilo. Gališka družba kmetijska vabi našo družbo v skupni shod vseh kmetijskih družeb na Dunaj, v katerem naj bi se svetovalo in določilo: kaj naj bi družbe kmetijske skupno prihodnjemu državnemu zboru na srce položile o zlajšanji težav, ki tarejo kmetijstvo, — katere postave naj bi se prenaredile, katere na novo osnovale; odbor je sklenil, naznaniti družbi gališki, da se družba naša rada udeleži nasvetovanega shoda, ako bo med zborovanjem državnega zbora, in je pritrdil vsem 5 nasvetom gališke družbe, pa tudi predlogom dr. Bleiweisovim, naj družba naša tudi povdari nujno potrebo, da se 1) gozdna postava presnuje tako, da bode pravična živinoreji, a ne enostransko sami lesoreji, 2) da nemudoma dobimo postavo zoper oderuhe, ki oderajo tudi kmeta. — Gosp. Murnik je poročal o premembi pravil (štatut) družbe kmetijske, po kateri se ima pravilom njenim privzeti poseben odsek za konjerejo v ta namen, da vprihodnje tudi družba kmetijska prevzame opravila razpuščene c. k. deželne komisije konjerejske; — sklenjeno je med drugim bilo, da še ta mesec se samo za ta prestroj družbinih pravil skliče izredni občni zbor družbe kmetijske. — Gosp. Tomažu Hitzu, ki je jako marljivo in umno poleg tominskih sirarij vodil tudi napravo naših bohinjskih, ki pa koncem letošnjega leta zapustí Kranjsko in Goriško, se dá toplo zahvalno pismo za njega vspešno delovanje, po katerem je bohinjski sir dobil dobro ime po daljnem svetu. — Gospodarskemu društvu hrvatskemu se vstreže z naznanilom krajev, kjer se nakupujejo goveda žlahnega muriškega in belanskega plemena po izkušnjah g. odbornika Seuniga in g. Lasnika. — Na dopis vodje deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu gosp. R. Dolenca, katerega je sl. deželni odbor napotil, naj se v razgovor spustí z družbo kmetijsko a) zaradi krajev na Dolenjskem, ki jih bode v drugi polovici tega meseca in v prihodnjem mesecu s popotnim poučevanjem obiskaval, in b) zaradi naukov, ki naj jih ondi predava, je odbor pritrdil gosp. Dolenčevim predlogom, da gré v Trebno, Novomesto, Metliko, Semič, Črnomelj, Kostanjevico, Krško in Rateče, pa še morebiti tudi v Vinico in kak drug kraj po nasvetu ondašnjih predstojnikov kmetijskih podružnic; glavni predmeti poučevanja pa naj so vinoreja in kletarstvo, — o sadjereji naj poduk pa sega le v umno sušenje češpelj tam, kjer Dolenjci za kupčijo veliko češpelj pridelujejo, pa jih na škodo dobri ceni preveč v dimu zakajajo. — Po želji gosp. M. Lakote v Dovjem, ki je iznašel v „Novicah“ uže omenjeni gonjač, s katerim se ročne mlatilnice lahko gonijo, in je tako gonitev nedavno naredil gosp. Anton Globočnik v Stražišu, se naprosi gosp. Pirc, predstojnik podružnice kranjske, da ogleda to napravo in potem o njej poroča družbi kmetijski. — Ravnateljstvu ljudske šole v Predosljih se je dovolilo za posebno pridno lovenje in pokončevanje škodljivega mrčesa po šolski mladini 10 gold. nagrade. — Za poskušnjo si naroči družba naša nekoliko hvaljene nove pšenice „pedigrè-pšenice“ od grajščine Stokernske v dolnji Avstriji. — Gosp. Skalè, začasni oskrbnik družbenega vrta, je poslal odboru na ogled nekoliko letos pridelane sibirske rží. 1. sušca je na vrtu vsejal 2 kilograma te rží in pridelal zrnja 39 kilogramov, slame pa, ki preseže v velikosti največega možá, 112 kilogramov. Seme se dobí pri njem na družbinem vrtu.

— (*Iz seje deželnega odbora 2. avgusta*). Deželni odbor je sklenil: da se 6 blaznih iz Kranjskega prevzame iz Štajarske blagajnice v tukajšnjo, ker so v tukajšni manjši stroški — da g. Jož. Braune, župan kočevski, zastopa deželni odbor oziroma deželni zaklad pri okrajnem cestnem odboru kočevskem — da se Vrhniškem pogorelcem dá 1200 gl. podpore iz deželnega zaklada.

— (*Mestni odbor*) je v seji 1. dne t. m. med drugim obravnaval vprašanje: ali naj bi se onih 18 drevés (kostanjev), ki še stojijo na desni strani poleg ceste, ki iz mesta pelje v Latermanov drevored, posekalo ali pustilo. To vprašanje je sicer uže rešeno, kajti c. k. deželna vlada, kot zastopnica ces. cestva, je uže ustregla želji tukajšnje stavbene družbe, da se nasproti hišam, ki jih je na Franc-Jožefovi cesti zidala, stoječa drevesa posekajo, a vendar to dovolila, da začasno smejo ta drevesa še ostati. Zoper to nezgodo je kakih 100 ljubljanskih gospéj mestnemu magistratu vložila prošnjo, naj se mestni odbor potegne za obstanek teh dreves, kateri ob hudi vročini zaželeno senco delajo meščanom, ki hodijo na sprehod v priljubljeni drevored, katera pa

so tudi zavetje rodovinam, ki z otroci potujejo gori in doli, pred vozovi, katerih je tù zmirom dosti. Ta gospejska vloga bila je tedaj povod, da so prišla navedena drevesa 1. dne t. m. v odborovo obravnavo. — Odbornik Ziegler je v imenu odsekovem stavil predlog, naj se c. kr. deželna vlada prosi, da dovoli takrat, ko se bodo imela zdaj stoječa drevesa posekati, se namesti njih sadijo manjša. Odbornika dr. K. Bleiweis in J. Regali sta s temeljitimi razlogi zagovarjala obstanek uže stoječih dreves, ki lepšajo cesto, branijo prípéku solnca, niso nikomur na škodo, marveč le na marsikako korist. Vendar večina odbornikov je pritrdila odsekovemu predlogu, ki je „šviga švaga čez dva praga", kajti c. k. deželni vladi ali še bolj stavbeni družbi se ji bal nasprotovati, da ne bi se posekala drevesa, — prositeljicam gospém pa se je bal zameriti, če bi vsaj za to ne bil, da se namesti sedanjih velikih bi vsadila nova manjša!! — zato oni „Salomonov predlog". — 20.000 Ljubljančanov si ubija glavo, zakaj da bi morala lepa drevesca iz poti? Stavbina družba, ki nam je uže zeló pokvarila Latermanov drevored z zastavo hiš, neki z dotičnimi hišnimi lastniki trdi, da drevesa ondašnje hiše vlažne (mokre) delajo, — a drugi vemo, da so one hiše, če so vlažne, le zato vlažne, ker še niso bile suhe, ko so gostači uže va-nje silili. Če „strassenärar" trdi, da je zarad dreves cesta preozka, naj dá nemudoma posekati tudi drevesa v „zvezdinem drevoredu" nasproti hiši nekdanje banke „Slovenije" itd., kjer cesta ni nič širja. In je li gostaćem novih hiš na Franc-Jožefovi cesti ljubše, da gledajo v podrto zidovje „verpflegsamta", kakor pa v lepa zelena drevesa? Ko je rajnki župan g. Ambrož tù drevesa zasadil, pela mu je vsa Ljubljana javno hvalo in zahvalo, — zdaj naj bi zapadla nemili sekiri! Če so vam prevelika, obrezavajte jih, kar se je zgodilo uže enekrati Latermanovim. Po vseh večih mestih zasajajo danes drevesa po ulicah, Ljubljana pa posekuje krasno drevje! Ko je pred več leti župan Hradecky zasadil „Sternallee", so kričali nekateri in ga grdili, da hoče „boršt v mestu narediti", — zdaj mu je menda vsa Ljubljana hvaležna, da imamo ta „boršt" v mestu. — Dolžnost nam je bila to malo, a vendar za Ljubljano zeló važno stvar nekoliko obširneje razpravljati, da bi se odvrnil nameravani vandalizem.

— † Zopet žaluje domovina naša na grobu odličnega rodoljuba, čegar značajnosti ni mogla nikakoršna sila nasprotnikov naših pregniti. — Dr. Žiga Bučar, do 1873. leta bivši c. kr. okrajni zdravnik v Novomestu, potem pa prognan za c. k. okrajnega zdravnika v Kočevje, je po dolgem bolehanji umrl v Šmartnu blizo Kranja in 3. dne v Ljubljani v grob položen bil. Sprevod na pokopališče je bil sijajin. A tudi Novomesto se je hvaležno spominjalo možá, ki je veliko delal in veliko trudil se za pravično domačo reč: ne le, da je v farni cerkvi zvon naznanil Novomeščanom smrt nepozabljivega rodoljuba, ampak zvonilo mu je tù oba dni, kakor da bi bil tù na mrtvaškem odru ležal in na pokopališče spremljan bil. Rodoljubi novomeški so s tem spominom res tudi sami sebe slavili. Bodi mu zemljica lahka!

— (*Muzikalna veselica čitalniška*) v nedeljo zvečer je bila zopet tako lepa, da jo po pravici smemo vpisati med najlepše v kroniko národno. Vsa zasluga za to pa gré našim mojstrom pevcem in njih izvrstnemu voditelju gosp. V. Valenti. Vse točke bile so sprejete z živahnim ploskom, poseben entuzijazem pa so probudili: krasni Hajdrihov čveterospev „o tihi noči", — Eisenhutov zbor z bariton-samospevom „Bura", — Vogelnovi „Cigani" s tenor-samospevom in Zajčeva „Lovačka" in „Davoria", v katerih sta se poleg zbora odlikovala gospoda Meden in Pucihar. Ker je tudi vreme veselici jako ugodno bilo, in gostilničarjeva postrežba vse hvale vredna, se samo po sebi razume velika veselost zbranega občinstva, med katerim smo videli tudi take gospode pesmam navdušeno ploskati, ki niso „naše gore listi".

— V nedeljo zjutraj gredo naši čitalnični pevci v Litijo, kjer bodo pri sv. maši peli, ter se od tam podadó na zgodovinsko imenitni grad Bogensperg. Gotovo jih spremlja velika množica narodnih rodovin.

— 150 gold. dobí daríla od vlade, kdor pomaga, da se dobí hudodelec, ki je blagajnico sodnije škofjeloške oropal in dr. Krausa ubil.

— Iz Zagreba se nam piše, da je nadvojvoda Würtemberg prosil gosp. bana, naj bi iz Hrvaškega v Bosno poslal dva strokovnjaka, katerih naloga bi bila, ogledati tamošnje gospodarstvo in potem dati nasvete, kako bi se moglo gospodarstvo ondi zboljšati. Za to odločena sta naš rojak gosp. Franjo Kuralt, poprej učitelj na goriški kmetijski šoli in zdaj tajnik gospodarskega društva hrvatskega, in pa véliki župan pl. Vukotinović. 4. dne t. m. prišla jima je uže depeša, da se morata precej podati na pot in naravnost v Sarajevo. Jutri se podasta na pot s c. k. dvornim svetovalcem g. Badovincem. — Radostni pričakujemo, da nam bode častiti g. Kuralt mnogo zanimivega iz svojega potovanja opisal v „Novicah".

— (*Požar za požarom*) na deželi blizo Ljubljane je zdaj na dnevnem redu. Kmalu potem, ko je ogenj pokončal velik stari kos Vrhnike in škode naredil nad 32.000 gold., je nastal velik požar na Igu in uničil 65 poslopij do farovža, kateremu je zgorel skedenj z vso mrvo, in zopet kmalu potem je gorelo v Kozarjih za Vičem, kjer je pogorelo 6 poslopij. Včeraj je v Trzini 16 gospodarjem pogorelo 26 poslopij, tedaj škoda zopet velika. Pri sv. Lorencu poleg Krškega so 26. dne u. m. popolnoma pogorela poslopja 6 gospodarjev. Naša požarna straža je res velika pomočnica tudi našim bližnim deželanom.

— (*Cecilijno društvo*) ima, kakor so „Novice" uže poročale, svoj občni zbor, ki se prične s slovesno mašo ob 8. uri dopoldne v stolni cerkvi.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — 18. dan t. m. je presvitlega našega cesarja rojstni dan. Kakor se sliši, nameravajo národni in konservativni krogi vseh avstrijskih dežel spomin tega dneva posebno slovesno obhajati in zatrditi Nj. veličanstvu pripravnost iskrenega sodelovanja o tem, da se izpolnijo vsacemu zvestemu Avstrijancu nepozabljive besede: „naredite mir med mojimi narodi!" In res prav zdaj je moment za tako lojalno izjavo tudi od strani nas Slovencev.

— „Politik" zagotovlja, da so zdaj pogovori grofa Taaffe-a in vodji češke opozicije stopili v odločni štadij, in da ni res, ker so trdili ustavaški listi, da se minister, ki ima resno voljo storiti vse, kar mu je mogoče za spravo med narodi, ogiblje neposrednim razgovorom s češkimi vodji. Dr. Rieger in dr. Pražak sta bila unidan zato na Dunaji. Hohenwart in Taaffe pa zmerom popolno složno delata na dosego onega cilja.

— Ker je porazumljenje Čehov s Poljaci bistveni faktor zaželenega cilja, je te dni dr. Rieger preko Dunaja odpotoval v Krakov.

— Zopet hočejo časniki vedeti, da se deželni zbori pričnó za kratko zborovanje koncem tega meseca ali začetkom septembra, o polovici oktobra pa se začne državni zbor.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v juLbljani.